

Parin, S. ve Demirci, E. Y. (2014). Türkiye’de yükseköğretimde sosyoloji öğretimi: Bir dönemselleştirme denemesi (1914-2014), *Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi, 29. Sayı, 2014/2, s.365-382

Türkiye’de Yükseköğretimde Sosyoloji Öğretimi: Bir Dönemselleştirme Denemesi (1914-2014)*

Suvat Parin **, Emin Yaşar Demirci***

Özet: Türkiye’de sosyoloji disiplini, bir asırlık geçmişe yaslanmaktadır. Batı’da ortaya çıkışından kısa bir süre sonra Osmanlı düşünce dünyası içinde yer alan sosyolojinin ilk yerleşkesi akademi dışı düşünce platformları olmuştur. Sosyolojinin akademideki yerleşik disiplin kimliği, 1914 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Kürsüsü ile başlamaktadır. 1914-2014 yılları arasında farklı dönemlerde kurulan/açılan ve bugün itibariyle aktif bir biçimde lisans öğretimi yapan sosyoloji bölümü sayısı 79’u bulmuştur.

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de yaygınlaşan sosyoloji lisans öğretimini dolayısıyla sosyoloji bölümleri tarihini bir dönemselleştirme çabası olacaktır. Bu çalışmada sosyoloji öğretiminin Türkiye’deki yüzyıllık gelişme seyri 1) *Kuruluş Dönemi* (1914-1950), 2) *Yerleşme Dönemi* (1950-1980), 3) *Kurumsallaşma Dönemi* (1980-2000) ve 4) *Yaygınlaşma Dönemi* (2000 ve sonrası) şeklinde kronolojik bir hat üzerinden değerlendirilmektedir. Bu çalışmada ayrıca yüzyıllık bir birikime sahip sosyoloji öğretiminin 2014 yılı itibariyle Türkiye genelinde lisans düzeyinde sürdürülme biçimi ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye’de Sosyoloji, Sosyoloji Bölümleri, Sosyoloji Eğitimi, Sosyolojinin Dönemselleştirilmesi.

Sociology Education in the Universities of Turkey: A Trial of Periodization (1914-2014)

Abstract: The discipline of sociology in Turkey dates back to a century-long time. Shortly after emergence in the West, the first campus of sociology that already takes place in Ottoman’s world of thought has been non-academic thinking platforms. The sedentary identity of sociology at academy starts with the Faculty of Letters in Istanbul University, Chair of Sociology. The number of sociology departments founded/opened in different periods between 1914-2014 and actively engaged in undergraduate teaching today has been 79.

The purpose of this study will be a trial of periodization of sociology undergraduate teaching being widespread in Turkey and accordingly the history of sociology departments. In this study, a century-old body of sociology teaching in Turkey is evaluated in a chronological order as Establishment Period (1914-1950), Settlement Period (1950-1980), Period of Institutionalization (1980-2000) and Proliferation Period (2000 and later). In this study, the way of maintaining sociology teaching at undergraduate level throughout Turkey since 2014 has also been presented.

Keywords: Sociology in Turkey, Departments of Sociology, Sociology Education, Periodization of Sociology

* Bu makalenin şekillenmesinde katkıları olan Doç. Dr. Enes Kabakcı, Arş. Gör. Yolcu Aldırılmaz’a ve yazıyı büyük bir titizlikle değerlendiren metne ilişkin önemli vurgular yapmamıza imkân tanıyan hakemlere çok teşekkür ederiz.

** Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, suatparin@hotmail.com, sparin@yyu.edu.tr.

*** Dr., Genel Sekreter, Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı, eydemir@hotmail.com.

Giriş

Türkiye’de sosyolojinin akademi içindeki biyografisinin yüzyıllık bir arka planı bulunmaktadır. Buna Fransa’da ortaya çıkışından çok kısa bir süre sonra Osmanlı düşünce dünyası içindeki akademi öncesi evre de eklendiğinde aslında sosyolojinin bir asırdan fazla bir tarihsel geçmişe sahip olduğu görülmektedir. Çünkü sosyolojiye ve sosyolojik araştırmalara yüklenen anlam Fransa’da olduğu gibi Osmanlı’da da dönemin düşünür ve entelektüel çevresi için toplumsal sorunları çözmek ile ilintili olmuştur. Bu açıdan Osmanlı’nın son döneminde oluşan sosyal ve politik krizin yaşandığı II. Meşrutiyet dönemi sosyolojik düşünceye kapının aralandığı bir dönem özelliği göstermektedir (İlyasoğlu, 1993, s. 2164). Bu dönemde sosyoloji daha çok Ahmet Şuayp, Suphi Ethem, Bedii Nuri gibi isimlerin Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası ve Servet-i Fünun gibi dergilerde kaleme aldıkları makalelerle, telif ve tercüme yayınlarla sınırlı bir düşünce çizgisidir (Arlı ve Bulut, 2008, s. 25). Bu düzlemde değerlendirildiğinde Türkiye’de sosyoloji tarihinin, akademi dışı bir alanda sürdürülen tartışmalarla başladığı görülmektedir.

Sosyolojinin Türkiye’de akademi içindeki yolculuğu Türkiye’ye girişinden yaklaşık çeyrek asır sonra başlamıştır. Sosyoloji bilimine kapılarını açan ilk üniversite, İstanbul Üniversitesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyolojinin akademiye bir disiplin kimliğiyle yer edinmesi Ziya Gökalp’in 1914 yılında Darülfünun’da sosyolojiyi ders olarak okutmasıyla başlar. Üniversitede sosyoloji öğretiminin ortaya çıkışı noktasında 1912’de Darülfünun’da Emrullah Efendi tarafından yapılan girişimlere gönderme yapılsa da sosyolojinin üniversitede başlangıcı Darülfünun İctimaiyat Kürsüsü, şimdiki adıyla İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi (İÜEF) Sosyoloji Bölümü’nün kuruluş tarihi olan 1914 yılı olarak kabul edilmektedir (Coşkun, 1991, s. 14).

1914’ten 1930’lu yılların sonuna kadar sosyoloji disiplini İÜEF Sosyoloji Kürsüsü dışında bir gelişme gösterememiştir. İÜEF Sosyoloji Kürsüsü’nün açıldığı 1914’ten Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü’nde ders olarak açıldığı 1939 yılına kadar sosyoloji, İÜEF Sosyoloji Kürsüsü ile birlikte İctimaiyat Darülmesai (1915), Mesleki İctimai Derneği (1918) ve Türk Felsefe Cemiyeti (1928) gibi düşünce kuruluşları içinde tartışma alanı ve zemini bulmuştur (Çelebi, 2004, s. 20-21). İÜEF bünyesindeki Sosyoloji Kürsüsü 1961 yılında bağımsız bir bölüm halini alarak Sosyoloji Bölümü adını almıştır.

1939’da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Enstitüsü içinde açılan sosyoloji kürsüsünün kimliğinin ve akademik kadrosunun 1948’deki tasfiyesi (Kaçmazoğlu, 2009, s. 475) sosyolojinin akademi içinde kurumsallaşması imkânlarını sekteye uğratmıştır. Sosyolojinin lisans programı statüsünde üniversiteye yerleşme ve yerleşik bir pozisyon kazanma arayışı Ha-

cettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nün açıldığı 1964 yılına kadar (Bulut, 2011, s. 12) üniversitelerde yapılan sosyal bilim çalışmalarının bir mütemmi mi, tamamlayıcısı olmakla sınırlı kalmıştır. Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü 1964’te kuruldu ise de, 1974’te bölüme, mezunlarına kamu kurumlarında idareci olarak çalışma hakkı sağlamak amacıyla “Sosyoloji ve İdare Bölümü” adı verilmiştir.

Türkiye’de sosyolojinin yeniden biçimlenmesinde 1980 ve sonrası dönem önemli bir evre olmuştur. 1980 öncesinde üniversitelerde bağımsız bir lisans programı olarak hizmet veren sadece İÜEF Sosyoloji Bölümü ile Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü mevcut iken¹ 1980 sonrası Yüksek Öğretim Kanunu ile birlikte bağımsız sosyoloji bölümleri kurulmaya başlanmıştır ve 1980’lerin sonuna doğru sayıları toplamda 13’ü bulmuştur. Bu dönemde, 1980-1990 yılları arasında, sosyolojinin Selçuk, Anadolu, Boğaziçi, Cumhuriyet, Ege, Fırat, ODTÜ, Ankara, Fırat, Mimar Sinan, İnönü ve Atatürk üniversitelerinde kendine yer bulduğu görülmektedir. 1990-2000 yılları arasında ise Uludağ, Sakarya, Koç, Mersin, Dumlupınar, Muğla Sıtkı Koçman, Süleyman Demirel, Yüzüncü Yıl, Dicle, İstanbul Bilgi, Kırıkkale, Adnan Menderes, Galatasaray ve Pamukkale üniversitelerinde açılan bölümlerle aktif olarak lisans düzeyinde sosyoloji öğretimi yapan bölüm sayısının toplamda 27’e ulaştığı görülmektedir. 2000 sonrasında ise İstanbul, Ankara, İzmir, Afyon, Antalya, Kayseri, Bolu, Balıkesir, Gaziantep, Çanakkale, Adıyaman, Artvin, Çankırı, Niğde, Bingöl, Tunceli, Karaman, Karabük, Mardin, Bartın ve Samsun kentlerinde yeni açılan üniversitelerdeki sosyoloji bölümlerinin de bu halkaya dâhil olduğu görülmektedir. 2000-2014 arasındaki 14 yıllık periyotta 52 sosyoloji lisans programının eğitim-öğretim hayatına başlaması bu dönemi diğer dönemlerden farklı kılan bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 3).

1914 yılında üniversitede başlayan sosyoloji öğretimi, 2014 yılı itibariyle bir asırlık zengin bir geçmişin izlerini taşımaktadır. Bu süreçte kurulan kürsü ve bölümler, okutulan dersler, öğrenci ve akademisyen profilleri, ulusal kongre-

¹ Özellikle 1980 öncesi dönemde Ankara, ODTÜ, Ege ve Sakarya üniversitelerinde sosyoloji öğretiminin program ya da kürsü statüsünde sürdürüldüğünü ve söz konusu programlarda sosyoloji lisans diplomasının verildiğini belirtmek gerekir. (Örneğin Ankara Üniversitesi’nde sosyoloji öğretimi 1939-1940 öğretim yılında Felsefe Enstitüsü altında açılan “kürsü”de” sürdürülmüş, program 1983 yılında bağımsız bölüm kimliğine kavuşmuştur (Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü, t.y.). ODTÜ’de 1965 yılında Sosyal Bilimler Bölümleri içinde “program” olarak yer alırken sosyoloji öğretimi 1982 yılında bağımsız bir bölüm kimliğine kavuşmuştur (Orta Doğu Teknik Üniversitesi, t.y.). 1976’da Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Davranış Bilimleri Bölümü içinde öğretimi yapılan sosyoloji 1982 yılında bölüm statüsünde eğitim-öğretime başlamıştır (Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü, t.y.). Yine bu çerçevede Sakarya Sosyoloji Bölümü’nün ilk başlangıcı, 1978-1979 yılları arasında İstanbul Teknik Üniversitesi Sakarya Mühendislik Akademisi’nin Endüstri Mühendisliği Bölümü bünyesinde kurulan “Hukuk ve Sosyoloji” kürsüsüne dayanırken, bölüm 1994 yılında lisans öğretimine başlamıştır. Fakat bu çalışma, bağımsız bölüm statüsü kazanan sosyoloji lisans programlarını temel alan bir çerçeveyi esas almaktadır.

reler (Parin, 2006) ve uluslararası toplantılar (Parin, 2008), lisansüstü programlar, lisansüstü çalışmalar bir bütün olarak söz konusu geçmişin önemli konu başlıklarını oluşturmaktadır (Çelebi, 2010). Türkiye’de özellikle lisans düzeyinde sosyolojinin sahip olduğu gelişme çizgisi ile lisansüstü düzeyde var olma ve genişleme hattının paralellik göstermediğinin altını çizmek gerekir. 1980’lere kadar bölüm olarak sosyoloji lisans programına sahip olmayan ODTÜ, Boğaziçi, Ankara, Atatürk Üniversitelerinde 1980 öncesi dönemde de lisansüstü düzeyde sosyolojik çalışmaların yürütülmesi, bu gerçeği yansıtmaktadır. Yüksek lisans ve doktora programlarının Türkiye’deki seyrinin çok önemli bir konu olduğunu fakat bu çalışmanın bölüm düzeyinde sosyoloji lisans programlarının gelişimini merkeze alan bir sınırlamaya sahip olduğunu vurgulamak gerekir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse bu çalışmanın ana problemini, yükseköğretimde bölüm düzeyinde sosyoloji öğretiminin ortaya çıkışını ve yaygınlaşmasını oluşturan koşulları ortaya koyan bir dönemselleştirme çabası oluşturmaktadır.

Türkiye’de Sosyoloji Öğretimi: Bir Dönemselleştirme Denemesi

Türk sosyoloji tarihi üzerine yazılmış geniş ve zengin bir literatür bulunmasına (Çelebi, 2010) rağmen, söz konusu literatürde yazın açısından zengin bir koridor oluşturan sosyoloji öğretimi merkeze alan birkaç çalışma² ile sosyoloji öğretimindeki gelişimleri farklı bir bakış açısıyla ele alan yine sınırlı sayıdaki yazı (Bulut, 2011; Kasapoğlu, 1991) dışında bu alanı betimleyici ya da anlamlandırıcı düzeyde yeterli çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışma, Türk sosyoloji tarihiyle neredeyse yaşıt olan ve Türk sosyoloji tarihi içinde önemli bir konu başlığı oluşturan sosyoloji lisans öğretiminin akademideki patikasını anlama çabasıdır. Yüzyıllık bir geçmişi anlama, anlamlandırma ve dönemselleştirmenin güç olduğunu belirtmekte fayda vardır. Bu açıdan bu yazının eleştiri ve önerilere açık bir veçhesinin olduğu bilinmektedir.

Yukarıda da ifade edildiği gibi Türkiye’de sosyoloji öğretimi bugün/2014 yılı itibarıyla bir asırlık mirasın üzerine oturmaktadır. 1914 yılında Darülfünun İctimaiyat Kürsüsü ile başlayan ve bugün sayıları 79’a ulaşan sosyoloji lisans programlarının gelişimini, sosyoloji lisans öğretiminin Türkiye’deki yüzyıllık tarihsel geçmişini *Kuruluş Dönemi* (1914-1950), *Yerleşme Dönemi* (1950-1980), *Kurumsallaşma Dönemi* (1980-2000) ve *Yaygınlaşma Dönemi* (2000 ve sonrası) şeklinde dört dönem üzerinden değerlendirmek mümkündür. Sosyoloji bölümleri, söz konusu dönemlerde nicel açıdan belirgin farklılıklar gösteren bir tablo oluşturmaktadır.

Sosyoloji öğretiminin dayandırıldığı tarihsel periyotlara bakıldığında, Osmanlı’nın yıkılışı ve Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşu ile başlayan süreçte

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Akşit, 1989; Coşkun, 1989; Parin, 2014.

1950’li yıllar, sosyo-ekonomik ve demografik açıdan Türkiye’nin derin yapısal dönüşümlere sahne olduğu bir dönem özelliği göstermektedir. 1950-1980 arası dönem politik ve sosyal açıdan yeni oluşum ve gelişmelerin kendini gösterdiği bir zaman dilimi olmuştur. 1980 sonrası, Türkiye’de hem politik hem de ekonomik düzlemde liberalleşme çizgilerinin belirginleştiği, küreselleşme tartışmalarının yoğunluk kazandığı bir dönemdir. Bu tür toplumsal eğilimlerin 2000’li yıllara kadar güçlenerek arttığı söylenebilir. 2000’li yılların başından itibaren demografik büyüme, kentleşme eğilimi, sosyo-ekonomik, eğitim ve diğer sosyal refah göstergelerinde ön plana çıkan gelişmeler yeni bir dönemin ana hatlarını oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında sosyoloji bölümlerinin ortaya çıkışında ve yaygınlaşmasında toplumsal düzlemdeki söz konusu gelişmelerin ayırt edici/belirleyici bir zemin oluşturmadığı söylenebilir. Öyle ise sosyoloji lisans öğretiminin yaslandırıldığı dört dönemde hangi dinamikler ön plana çıkmaktadır? Söz konusu tarihsel dönemlerin karakteristik özellikleri nelerdir? Bu sorulara yanıt bulmak için sosyolojinin Türkiye’ye giriş dönemindeki ve özellikle 1980 sonrası dönemdeki akademideki gelişmelere bakmakta fayda vardır.

Sosyolojinin Türkiye’ye girişi, sosyolojik düşünceye, eserlere ve araştırmalara yüklenen anlamlar toplumsal gelişmelerle ilintili ve ilişkili bir özellik göstermektedir. Osmanlı Devleti’nin toplumsal bütünlüğünün bozulduğu son dönemlerde “devlet nasıl kurtulur?” sorusu etrafında oluşan çözüm arayışları sosyolojiye de bu anlamda bir işlev yüklemiştir. 1890’lardan itibaren başlayan akademi öncesi sosyolojik çalışmaların ve ilk sosyoloji kürsüsünün Osmanlı’nın başkenti İstanbul’u adres göstermesi bunun işaretlerinden birini oluşturmaktadır. Ziya Gökalp’in toplumsal bütünleşme arayışları bağlamında kaleme aldığı “Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak” tezi söz konusu çalışmaların güçlü bir temsilini/örneğini oluşturmaktadır. Bu açıdan sosyoloji Cumhuriyet’e kadar dönemin toplumsal sorunlarını çözümlenmek amacıyla kullanılan bir enstrüman işlevi görmüştür. Yine bu bağlamda Türkiye’deki ikinci sosyoloji bölümünü kurma girişimlerinin ve sosyolojik çalışmaların yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti’nin başkenti Ankara’da yoğunlaşması da sosyoloji öğretiminde 1950’lere kadar toplumsal ve siyasal faktörlerin etkili olduğu anlamına gelmektedir. 1964’te açılan Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü de bu çerçevede değerlendirilebilir. Dolayısıyla 1914-1980 arası dönemde hem İstanbul hem de Ankara’da sosyoloji bölümlerinin açılmasını dönemin toplumsal siyasal koşullarıyla açıklamak mümkün görünmektedir.

1980 öncesinde sosyolojinin akademide yer edinen bir disiplin olmasında dönemin toplumsal ve politik koşullarının belirleyiciliği söz konusu iken 1980 ve sonrası dönemde ise başka dinamiklerin ön plana çıktığı söylenebilir. 1980 ve sonrasında sosyoloji disiplininin yükseköğretimde lisans düzeyinde

yaygın ve yerleşik bir kimlik kazanmasında birbiri ile ilintili iki değişkenin etkisinden söz etmek mümkün görünmektedir. Söz konusu değişkenlerden birini üniversitelerin sayıca artması, diğerini de üniversite sınavına başvuran ve yerleşen aday sayısının artması oluşturmaktadır.

1980 öncesinde Türkiye’de toplamda 19 devlet üniversitesi mevcut iken bu dönemde sadece bağımsız iki sosyoloji bölümünün/lisans programının aktif olduğu görülmektedir. 105’i devlet, 73’ü vakıf olmak üzere 178 üniversitenin yükseköğretim içinde yer aldığı 1980-2014 arasında ise 77 sosyoloji bölümünün lisans eğitim-öğretim faaliyetlerini yürüttüğü anlaşılmaktadır (Tablo 1 ve Tablo 3). Türkiye’deki üniversitelerin genelinde, 1990 sonrasında açılan üniversitelerin ise istisnasız tümünde Fen-Edebiyat, Edebiyat ya da muadili fakülteler yer almıştır. Söz konusu fakültelerde sosyal bilimler alanında doktoralı üç akademisyen ile açılması mümkün olan departmanlardan birini sosyoloji bölümü oluşturmuştur. Bu açıdan bakıldığında 1980 sonrasında üniversite sayısının büyük bir hızla artmasının, sosyoloji lisans programlarının yaygınlaşmasında etkili bir faktör olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Tablo 1: Türkiye’de Kuruluş Yıllarına Göre Üniversiteler (1933-2014)

Yıl	Devlet Üniversi- tesi	Vakıf Üniversi- tesi	Toplam	Yıl	Devlet Üniversi- tesi	Vakıf Üniver- sitesi	Toplam
1933	1	-	1	1984	27	1	28
1944	2	-	2	1987	28	1	29
1946	3	-	3	1992	51	2	53
1955	5	-	5	1993	52	3	55
1956	6	-	6	1994	53	3	56
1957	7	-	7	1999	53	20	73
1967	8	-	8	2003	53	24	77
1971	9	-	9	2006	68	25	93
1973	12	-	12	2007	85	30	115
1974	13	-	13	2008	94	36	130
1975	18	-	18	2010	102	54	154
1978	19	-	19	2011	103	62	165
1982	27	-	27	2014	105	73	178

(Kaynak: Günay, D., Günay, A., 2011)

Sosyoloji lisans öğretiminin 1980 sonrası özellikle de 2000 sonrasında yaygın ve tercih edilen bir bölüm gibi görülmesinde üniversiteye yerleşmek amacıyla başvuran öğrencilerin oluşturduğu tazyik, önemli bir etken olarak

göze çarpmaktadır (Tablo 2). 2000 sonrasında hem başvuru yapan aday sayısı hem yerleşme oranları hem de bu dönemde açılan sosyoloji bölümü sayıları birlikte değerlendirildiğinde bu gerçeği görmek mümkün olabilmektedir. Başka bir ifadeyle 1980 sonrasında Türkiye'de üniversitelerin hem sayısında hem de öğrenci kontenjanlarında bir artışın olduğu göze çarpmaktadır. Örneğin 1984 yılında üniversite sayısı toplamda 28 iken on yıl sonra bu rakamın ikiye katlandığı görülmektedir (Tablo 1). Yine 1984 yılında üniversiteye başvuran ve yerleşen öğrenci sayısının 1994 yılında yaklaşık üç kat arttığı ortaya çıkmaktadır (Tablo 2). 1984-1994 arası döneme sosyoloji bölümleri açısından bakıldığında; 1984 yılında sosyoloji bölümü sayısı 11 iken 1994'te bölüm sayısının yaklaşık iki kat arttığı müşahade edilmektedir. 1994'te sosyoloji bölümlerinin aldığı öğrenci sayısı ortalama olarak bin öğrenciyi bulamazken, 2014 yılında sadece örgün eğitimde yer alan sosyoloji bölümü öğrenci sayısı 5.956 kişi olmuştur (Tablo 4). 1980 sonrası yükseköğretim politikalarında ön plana çıkan üniversiteli mezun sayısını/oranını artırma çabalarının sosyoloji bölümlerinin açılmasında ve yaygınlaşmasında makro düzeyde belirleyici bir dinamik olduğu rahatlıkla söylenebilir. Bununla birlikte, yükseköğretimde lisans düzeyinde bölüm açmanın ihtisas alanı gözetilmeden üç öğretim üyesi gibi rahat sağlanabilecek bir kritere bağlanması da mikro ölçekte bölüm sayısının artışını etkileyen önemli bir durum oluşturmıştır.

Tablo 2: Üniversiteye Giriş Sınavlarına Başvuran ve Yerleşen Aday Sayısı (1980-2013)

Yıl	Başvuran Aday Sayısı	Yerleşen Aday Sayısı	Yerleşme Oranı (%)	Yıl	Başvuran Aday Sayısı	Yerleşen Aday Sayısı	Yerleşme Oranı (%)
1980	466.963	41.574	8,9	1997	1.398.367	445.226	31,8
1981	420.850	54.813	13,0	1998	1.355.707	418.826	30,9
1982	408.573	72.983	17,9	1999	1.478.365	448.377	30,3
1983	361.158	105.158	29,1	2000	1.407.920	439.061	31,2
1984	436.175	148.766	34,1	2001	1.471.197	477.355	32,4
1985	480.633	156.065	32,5	2002	1.817.590	662.336	36,4
1986	503.481	165.817	32,9	2003	1.593.831	554.316	34,8
1987	628.089	174.269	27,7	2004	1.897.196	632.661	33,3
1988	693.277	188.183	27,1	2005	1.844.891	688.840	37,3
1989	824.128	193.665	23,5	2006	1.678.326	674.209	40,2

1990	892.975	196.253	22,0	2007	1.776.427	694.602	39,1
1991	875.385	199.599	22,8	2008	1.645.416	950.742	57,8
1992	977.550	260.268	26,6	2009	1.450.582	869.081	59,9
1993	1.154.571	324.432	28,1	2010	1.587.866	874.306	55,1
1994	1.249.880	345.899	27,7	2011	1.759.998	789.167	44,8
1995	1.263.379	352.989	27,9	2012	1.895.479	865.482	45,6
1996	1.398.768	412.207	29,5	2013	1.924.550	877.784	45,6

(Kaynak: OSYM Yerleşirme Sonuçları 1980-2013)

Tablo3³: Türkiye’de Sosyoloji Bölümlerinin Lisans Düzeyinde Eğitim-Öğretime Başlama Tarihleri⁴

Sosyoloji Lisans Programının Bulunduğu Üniversite	Üniversitenin Bulunduğu İl	Sosyoloji Bölümünün Eğitim-Öğretime Başlama Tarihi	Sosyoloji Lisans Programının Bulunduğu Üniversite	Üniversitenin Bulunduğu İl	Sosyoloji Bölümünün Eğitim-Öğretime Başlama Tarihi
İstanbul	İstanbul	1914	Maltepe	İstanbul	2008
Hacettepe	Ankara	1964	Okan	İstanbul	2008
Selçuk	Konya	1981	Çoruh	Artvin	2009
Anadolu	Eskişehir	1982	Çankırı Karatekin	Çankırı	2009
Boğaziçi	İstanbul	1982	Niğde	Niğde	2009
Cumhuriyet	Sivas	1982	Bingöl	Bingöl	2010
Ege	İzmir	1982	Tunceli	Tunceli	2010
Fırat	Elazığ	1982	Karamanoğlu M. Bey	Karaman	2010
ODTÜ	Ankara	1982	Karabük	Karabük	2010
Ankara	Ankara	1983	Mardin Artuklu	Mardin	2011
Mimar Sinan	İstanbul	1984	İstanbul Arel	İstanbul	2011
İnönü	Malatya	1985	İzmir Ekonomi	İzmir	2011
Atatürk	Erzurum	1987	İstanbul Şehir	İstanbul	2011
Uludağ	Bursa	1990	On Dokuz Mayıs	Samsun	2011
Koç	İstanbul	1993	Süleyman Şah	İstanbul	2011
Mersin	Mersin	1993	Bartın	Bartın	2011
Sakarya	Sakarya	1994	İstanbul Kemerburgaz	İstanbul	2012
Dumlupınar	Kütahya	1994	Karadeniz Teknik	Trabzon	2012

³ Tablodaki sosyoloji bölümlerinin sıralaması, eğitim öğretime başlama tarihleri dikkate alınarak düzenlenmiştir.

⁴ Sosyoloji Bölümlerinin eğitim-öğretime başlama tarihleri, Tablo 3’te adı geçen bölümlerin web sayfaları, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) istatistikleri ve yukarıda belirtilen bölümlerde görev yapan akademisyen ve idari personelle yapılan telefon görüşmelerinden elde edilen bilgilere dayanmaktadır.

Muğla S. Koçman	Muğla	1994	Kırklareli	Kırklareli	2012
Süleyman Demirel	Isparta	1994	Muş Alparslan	Muş	2012
Yüzüncü Yıl	Van	1995	Necmettin Erbakan	Konya	2012
Dicle	Diyarbakır	1996	Yıldırım Beyazıt	Ankara	2012
İstanbul Bilgi	İstanbul	1997	Beykent	İstanbul	2012
Kırıkkale	Kırıkkale	1998	Batman	Batman	2013
Adnan Menderes	Aydın	2000	İstanbul Aydın	İstanbul	2013
Galatasaray	İstanbul	2000	İstanbul Ticaret	İstanbul	2013
Pamukkale	Denizli	2000	Siirt	Siirt	2013
Afyon Kocatepe	Afyonkarahisar	2001	Uşak	Uşak	2013
Akdeniz	Antalya	2001	Nevşehir H. Bektaş Veli	Nevşehir	2013
Marmara	İstanbul	2001	Aksaray	Aksaray	2014
Erciyes	Kayseri	2005	Bülent Ecevit	Zonguldak	2014
Abant İzzet Baysal	Bolu	2006	Dokuz Eylül	İzmir	2014
Balıkesir	Balıkesir	2006	Gediz	İzmir	2014
İstanbul Bahçeşehir	İstanbul	2006	Namık Kemal	Tekirdağ	2014
Fatih	İstanbul	2006	Harran	Şanlıurfa	2014
Gaziantep	Gaziantep	2006	İstanbul Gelişim	İstanbul	2014
Çanakkale18 Mart	Çanakkale	2007	İzmir K. Çelebi	İzmir	2014
Gazi	Ankara	2007	Nişantaşı	İstanbul	2014
Adıyaman	Adıyaman	2008	Üsküdar	İstanbul	2014
Yeditepe	İstanbul	2008			

Kuruluş Dönemi (1914-1950)

Bu dönem, sosyolojinin İÜEF Sosyoloji Bölümü kimliği ile üniversiteye yerleştiği başlangıç evresidir. Söz konusu üniversitedeki İctimaiyat Kürsüsü ve Darülmesai'sinin yanı sıra sosyolojik tartışmaların imkân bulduğu Meslek-i İctimai Derneği ve Türk Felsefe Cemiyeti gibi düşünce kuruluşlarıyla da bu dönemde karşılaşmaktadır. Bu dönem aynı zamanda sosyolojinin Ankara

Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi içinde kurumsallaşma yönünde adımların atıldığı ve daha sonra bunun dramatik bir şekilde kesintiye uğradığı (Bulut, 2011, s. 10) dönemdir (Harita 1).

Harita 1: Türkiye’de 1914-1950 Yılları Arasında Açılan Sosyoloji Lisans Programları

Yerleşme Dönemi (1950-1980)

Bu dönem, Ankara’da Hacettepe Üniversitesi’nde lisans derecesi veren bağımsız bir sosyoloji programının Nihat Nirun başkanlığında açılmasıyla başlar (Harita 2). Bu dönem ayrıca sosyolojinin sosyal bilim çatısı altında Ankara, ODTÜ, Ege ve Sakarya üniversitelerinde yer edinmeye çalıştığı bir dönem özelliği göstermektedir. Bu dönemde lisans düzeyinde eğitim yapan bölüm sayısının İÜEF Sosyoloji Bölümü ve Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ile birlikte toplamda iki olduğu görülmektedir.

Harita 2: Türkiye’de 1950-1980 Yılları Arasında Açılan Sosyoloji Lisans Programları

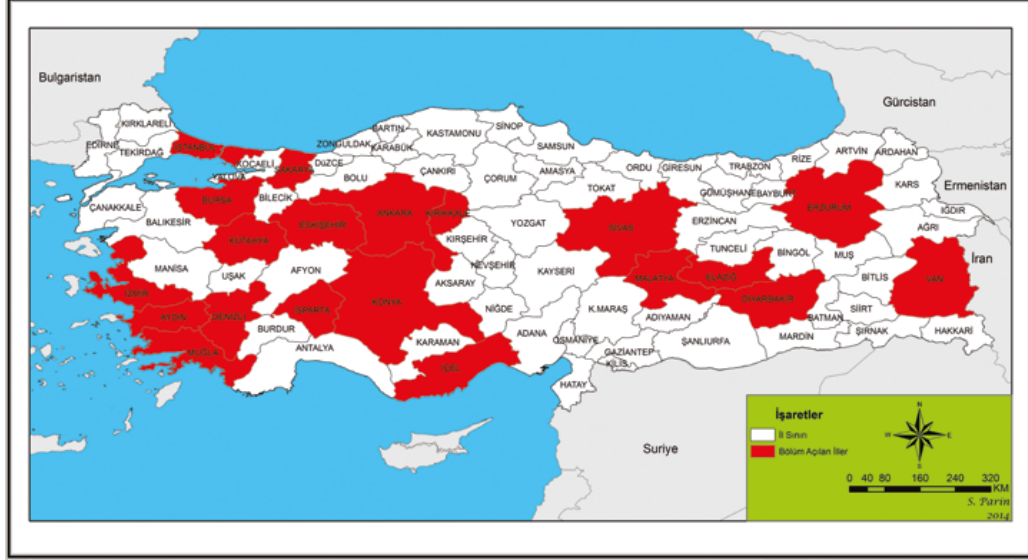

Kurumsallaşma Dönemi (1980-2000)

1980-2000 arası dönem, sosyoloji lisans programının Selçuk (Konya), Anadolu (Eskişehir), Boğaziçi (İstanbul), Cumhuriyet (Sivas), Ege (İzmir), Fırat (Elazığ), Orta Doğu Teknik (Ankara), Ankara (Ankara), Mimar Sinan (İstanbul) İnönü (Malatya), Atatürk (Erzurum), Uludağ (Bursa), Sakarya (Sakarya), Koç (İstanbul), Mersin (İçel), Dumlupınar (Kütahya), Muğla Sıtkı Koçman (Muğla), Süleyman Demirel (Isparta), Yüzüncü Yıl (Van), Dicle (Diyarbakır), İstanbul Bilgi (İstanbul), Kırıkkale (Kırıkkale), Adnan Menderes (Aydın), Galatasaray (İstanbul) ve Pamukkale (Denizli)- üniversitelerinde yer edindiği görülmektedir.

Bu dönemde açılan bölüm sayısının 25, toplam bölüm sayısının ise 27’yi bulduğu ve sosyolojinin akademi içinde kurumsallaşma anlamında güçlü bir adım attığı söylenebilir. Bu dönemde İstanbul’da Boğaziçi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar, Koç, Bilgi ve Galatasaray üniversiteleri olmak üzere toplamda beş, Ankara’da ise ODTÜ ve Ankara Üniversite olmak üzere iki üniversitede sosyoloji öğretiminin yapılmaya başlandığı görülmektedir (Harita 3). Türkiye’de sosyolojinin tarihi gelişimi üzerine çalışmalar ortaya koyan Kaçmazoğlu (1994) da 1980 sonrasında, sosyolojinin bütün bileşenleriyle kurumsallaşmaya başladığı, güçlü bir zemine kavuştuğu dönem olarak adlandırmaktadır.

Harita 3: Türkiye’de 1980-2000 Yılları Arasında Açılan Sosyoloji Lisans Programları

Yaygınlaşma Dönemi (2000 Sonrası)

Sosyoloji bölümlerinin Türkiye sathına yayıldığı, sayıca bir önceki döneme göre yaklaşık üç katına çıktığı ve genişleyerek arttığı bir dönemdir. Bu dönemde sosyoloji, Türkiye’de yeni kurulan üniversitelerde açılan bölümler ile birlikte yerleşik ve yaygın bir bölüm özelliği kazanmıştır.

Harita 4’te de görüldüğü üzere 2000 sonrasında lisans öğretimine başlayan sosyoloji bölümleri şunlar olmuştur: Afyon Kocatepe (Afyonkarahisar), Akdeniz (Antalya), Erciyes (Kayseri), Balıkesir (Balıkesir), Abant İzet Baysal (Bolu), Gaziantep (Gaziantep), Çanakkale 18 Mart (Çanakkale), Gazi (Ankara), Adıyaman (Adıyaman), Çoruh (Artvin), Çankırı Karatekin (Çankırı), Niğde (Niğde), Bingöl (Bingöl), Tunceli (Tunceli), Karamanoğlu Mehmet Bey (Karaman), Karabük (Karabük), Mardin Artuklu (Mardin), 19 Mayıs (Samsun), Bartın (Bartın), Karadeniz Teknik (Trabzon), Kırklareli (Kırklareli), Muş Alparslan (Muş), Siirt (Siirt), Uşak (Uşak), Nevşehir Hacı Bektaş Veli (Nevşehir), Aksaray (Aksaray), Bülent Ecevit (Zonguldak), Namık Kemal (Tekirdağ), Harran (Şanlıurfa), Marmara, Bahçeşehir, Fatih, Yeditepe, Maltepe, Okan, İstanbul Arel, İstanbul Şehir, Süleyman Şah, İstanbul Kemerburgaz, Beykent, İstanbul Aydın, İstanbul Ticaret, İstanbul Gelişim, Nişantaşı, Üsküdar (İstanbul), İzmir Ekonomi, Dokuz Eylül, Gediz, İzmir Katip Çelebi (İzmir).

Harita 4: Türkiye’de 1980-2000 Yılları Arasında Açılan Sosyoloji Lisans Programları

2014 yılı itibariyle Türkiye’de 49 il ve 79 üniversitede lisans düzeyinde sosyoloji öğretiminin yapıldığı görülmektedir (Harita 5). Sosyoloji bölümlerinde sürdürülen lisan programlarının kahir ekseriyetinin Türkçe olmakla birlikte Boğaziçi, Orta Doğu Teknik, Bahçeşehir, İstanbul Bilgi, İstanbul Süleyman Şah, Marmara, İzmir Ekonomi, İstanbul Şehir ve İstanbul Kemerburgaz üniversitelerinde İngilizce, Galatasaray Üniversitesi’nde ise Fransızca eğitim-öğretim yapılmaktadır. Hem Türkçe hem de İngilizce öğretim yapan sosyoloji bölümlerinin de var olduğu görülmektedir (Tablo 4).

Harita 5: 2014 Yılı İtibariyle Türkiye’de Sosyoloji Lisans Öğretiminin Yapıldığı İller/Üniversiteler

Tablo 4⁵: 2014 Yılı İtibariyle Türkiye'de Sosyoloji Lisans Programları⁶

Sosyoloji Bölümü	Eğitim-Öğretim Biçimi			Eğitim-Öğretim Dili	Yıllık Öğrenci Kontenjanı	Sosyoloji Bölümü	Eğitim-Öğretim Biçimi			Eğitim-Öğretim Dili	Yıllık Öğrenci Kontenjanı
	Normal	İkinci	Açıköğretim				Normal	İkinci	Açıköğretim		
Abant İzzet Baysal	x	x	-	Türkçe	120	İstanbul Kemerburgaz	x	-	-	İngilizce	50
Adıyaman	x	x	-	Türkçe	100	İstanbul Şehir	x	-	-	İngilizce	34
Adnan Menderes	x	-	-	Türkçe	80	İstanbul Ticaret	x	-	-	Türkçe	35
Afyon Kocatepe	x	x	-	Türkçe	160	İzmir Ekonomi	x	-	-	İngilizce	30
Akdeniz	x	-	-	Türkçe	60	İzmir Katip Çelebi	x	-	-	Türkçe	20
Aksaray	x	-	-	Türkçe	50	Karabük	x	x	-	Türkçe	130
Anadolu	x	-	x	Türkçe	5080	Karadeniz Teknik	x	-	-	Türkçe	45
Ankara	x	-	-	Türkçe	30	Karamanoğlu M. Bey	x	-	-	Türkçe	55
Artvin Çoruh	x	-	-	Türkçe	55	Kırıkkale	x	x	-	Türkçe	120
Atatürk	x	x	x	Türkçe	1100	Kırklareli	x	x	-	Türkçe	110
Bahçeşehir	x	-	-	İngilizce	33	Koç	x	-	-	İngilizce	14
Balıkesir	x	-	-	Türkçe	60	Maltepe	x	-	-	Trkç/İng	66
Bartın	x	-	-	Türkçe	50	Mardin Artuklu	x	-	-	Türkçe	45
Batman	x	-	-	Türkçe	50	Marmara	x	-	-	İngilizce	50
Beykent	x	-	-	Trkç/İng.	130	Mersin	x	-	-	Türkçe	60
Bingöl	x	x	-	Türkçe	110	Mimar Sinan G.S.	x	-	-	Türkçe	75
Boğaziçi	x	-	-	İngilizce	50	Muğla S. Koçman	x	-	-	Türkçe	70
Bülent Ecevit	x	-	-	Türkçe	40	Muş Alparslan	x	x	-	Türkçe	100
Cumhuriyet	x	x	-	Türkçe	160	Namık Kemal	x	-	-	Türkçe	30
Çanakkale 18 Mart	x	x	-	Türkçe	110	Necmettin Erbakan	x	-	-	Türkçe	45

⁵ Tablo 4'teki Sosyoloji Bölümleri bağlı buldukları üniversitelerin adlarıyla alfabetik olarak sıralanmıştır.

⁶ Tablo 4'teki veriler Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından yayımlanan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi Kılavuzlarındaki bilgilerden derlenerek elde edilmiştir.

Çankırı Karatekin	x	x	-	Türkçe	120	Nevşehir H.B. Veli	x	-	-	Türkçe	30
Dicle	x	x	-	Türkçe	120	Niğde	x	-	-	Türkçe	65
Dokuz Eylül	x	x	-	Türkçe	80	Nişantaşı	x	-	-	Türkçe	30
Dumlupınar	x	x	-	Türkçe	160	Okan	x	-	-	Türkçe	20
Ege	x	-	-	Türkçe	70	On Dokuz Mayıs	x	-	-	Türkçe	50
Erciyes	x	x	-	Türkçe	90	ODTÜ	x	-	-	İngilizce	75
Fatih	x	-	-	Trkç/İng	120	Pamukkale	x	x	-	Türkçe	140
Fırat	x	-	-	Türkçe	80	Sakarya	x	x	-	Türkçe	160
Galatasaray	x	-	-	Fransızca	20	Selçuk	x	x	-	Türkçe	160
Gazi	x	-	-	Türkçe	45	Siirt	x	-	-	Türkçe	40
Gaziantep	x	-	-	Türkçe	60	Süleyman Demirel	x	x	-	Türkçe	160
Gediz	x	-	-	Türkçe	50	Süleyman Şah	x	-	-	İngilizce	55
Hacettepe	x	-	-	Türkçe	80	Tunceli	x	x	-	Türkçe	110
Harran	x	-	-	Türkçe	40	Uludağ	x	-	-	Türkçe	65
İnönü	x	x	-	Türkçe	140	Uşak	x	x	-	Türkçe	160
İstanbul ¹	x	-	x	Türkçe	2075	Üsküdar	x	-	-	Türkçe	60
İstanbul Arel	x	-	-	Türkçe	54	Yeditepe	x	-	-	Türkçe	40
İstanbul Aydın	x	-	-	Türkçe	50	Yıldırım Beyazıt	x	x	-	Türkçe	90
İstanbul Bilgi	x	-	-	İngilizce	60	Yüzüncü Yıl	x	-	-	Türkçe	70
İstanbul Gelişim	x	-	-	Türkçe	50					Toplam	13956

Açıklama: (1)Trkç/İng: Türkçe ve İngilizce – (2)X: Var– (3) İtalik Olarak Yazılanlar : Vakıf Üniversitesi

2014 yılında sayıları 79’u bulan sosyoloji bölümünde yaygın olarak örgün eğitimin yapıldığı görülmektedir. Örgün eğitimin yanı sıra 23 sosyoloji bölümünde de ikinci öğretim statüsünde eğitim-öğretim verilmektedir. İkinci öğretim biçiminin daha çok yeni açılan üniversitelerin sosyoloji bölümlerinde uygulanması göze çarpan önemli bir husustur. Bunun yanında Anadolu, Atatürk ve İstanbul Üniversitelerinde açık öğretim-uzaktan eğitim düzeyinde eğitim veren sosyoloji lisans programı mevcuttur. Devlet ve vakıf üniversiteleri açısından bakıldığında sosyoloji bölümlerinin ağırlıklı olarak devlet üniversitelerinde bir kümelenme gösterdiği anlaşılmaktadır.

Tablo 4’te görüleceği gibi Türkiye’deki sosyoloji bölümlerinin örgün ve açık öğretim dâhil yıllık öğrenci kontenjanlarının 13.956 gibi oldukça büyük bir öğrenci kapasitesine sahip olduğu görülmektedir. Bu rakamın 8.000’i açık öğretim, geri kalan 5.956 ise örgün eğitim öğrenci kontenjanını oluşturmaktadır. Mevcut 79 sosyoloji bölümünün öğrenci kontenjanı bir taraftan disiplinin yaygınlaştığına diğer taraftan da sosyoloji öğretiminin kemiyet/keyfiyet sorununun belirginleştiğine işaret etmektedir.

Bununla birlikte Türkiye’de neredeyse her ilde sosyoloji bölümünün açılması ve geniş bir öğrenci kontenjanına sahip olması, hem akademisyen hem de öğrenci profili açısından bir yerleşme tehdidini barındırmaktadır. Mevcut koşullarda hem kamuda hem de özel sektörde iş bulma potansiyeli düşük olmasına rağmen, açılan bölümler ve genişleyen öğrenci alımları bilhassa öğrencileri doğup büyüdükleri ya da buralara yakın kentlerde sosyoloji formasyonu almaya teşvik etmektedir. Yakın bölgelerden gelen öğrencilerin bir arada okumaları ise, sosyoloji bölümü öğrencileri açısından, farklılıkları tanıma ve anlamlandırma noktasında bir handikap oluşturmaktadır.

Sonuç Yerine

Sosyolojinin Türkiye üniversitelerinde bağımsız bir disiplin olarak yolculuğu yüzyıllık bir birikimin tarihi anlamına gelmektedir. 1914 yılında İÜEF Sosyoloji Bölümü’nün kurulması ile başlayan tarihten bugüne -2014 yılı itibariyle- farklı üniversitelerde 79 sosyoloji lisans programı eğitim-öğretim faaliyetlerine faal bir biçimde devam etmektedir. Yüzyıllık süreçte biçimlenen söz konusu sosyoloji lisans programı tablosunu dönemselleştirmek ve bunu ilgili dönemdeki gelişmelerle birlikte okumak Türk sosyoloji tarihindeki bir alanı, sosyoloji öğretimi alanını, anlamlandırmak açısından önem arz etmektedir.

- Sosyoloji lisans öğretiminin Türkiye’deki yüzyıllık tarihsel geçmişini kuruluş, yerleşme kurumsallaşma, yaygınlaşma şeklinde dört periyot üzerinden dönemselleştirme denemesinde şu hususların ön plana çıktığını söylemek mümkündür.

- Sosyoloji lisans programının üniversitedeki gelişimini ortaya koyan tarihsel kesitlerde iki önemli dinamik ön plana çıkmaktadır. 1914'te başlayan ve 1980'lere kadar devam eden Kuruluş (1914-1950) ve Yerleşme (1950-1980) dönemlerini içeren süreçte sosyoloji öğretimine dönemin siyasal ve toplumsal koşullarının güçlü bir arka fon oluşturduğu görülmektedir. Kurumsallaşma (1980-2000) ve Yaygınlaşma (2000 ve sonrası) dönemlerini içeren 1980 sonrası evrede yükseköğretim kurumları niceliksel açıdan büyümüş ve bir yükseköğretim kurumuna girmek amacıyla başvuran ve yerleşen öğrenci sayısı artış göstermiştir. Bu iki etken, sosyoloji öğretiminin yaygınlaşmasında etkili bir dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Sosyoloji, üniversite içinde 1960'lı yılların ortalarına kadar bazı girişimlere rağmen İÜEF Sosyoloji Bölümü ile sınırlı kalmıştır. 1964'te Hacettepe Üniversitesi'nde sosyoloji lisans eğitiminin başlaması bu halkayı küçük de olsa genişleme yönünde esnetmiştir.
- Üniversite bünyesinde sosyolojinin öncelikli olarak hem Osmanlı'nın başkenti İstanbul'da hem de yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti Ankara'da hayat bulması dikkatleri çeken bir nokta olmuştur.
- 1980-2000 arası dönemde sosyolojinin üniversite içinde parsellediği alanın önemli ölçüde genişlediği görülmektedir. Türkiye'nin birçok açıdan yapısal dönüşümlere uğradığı bu dönemde açılan bölüm sayısı 25'tir. Bu dönemde sosyoloji bölümlerinin Ankara, Bursa, Konya, Muğla, Denizli, Aydın gibi sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek kentler açıldığı ve yoğunlaştığı göze çarpmaktadır.
- 2000 sonrası, sosyoloji bölümlerinin Türkiye geneline yayıldığı, sayıca bir önceki döneme göre yaklaşık üç katına çıktığı bir dönemdir. Bu dönemde sosyoloji, Türkiye'de yeni kurulan üniversitelerde açılan bölümler ile birlikte yerleşik ve yaygın bir bölüm özelliği kazanmıştır.
- 2014 yılı itibarıyla Türkiye'deki 79 üniversitede sosyoloji lisans eğitiminin yapıldığı, eğitim-öğretim dili olarak Türkçenin yanında İngilizce ve Fransızcanın da tercih edildiği, sosyolojinin örgün eğitim dışında açık/uzaktan eğitim biçiminde de sürdürüldüğü ve yıllık 13.956 kişiye kapılarını açtığı görülmektedir.

Parin, S. ve Demirci, E. Y. (2014). [Extended Abstract] Sociology education in the universities of Turkey: A Trial of periozidation (1914-2014). *Turkish Journal of Sociology*, 2014/2, 3/29, pp.383-386

EXTENDED ABSTRACT

Sociology Education in the Universities of Turkey: A Trial of Periozidation (1914-2014)

Suvat Parin , Emin Yaşar Demirci*****

The discipline of sociology in Turkey dates back to a century-long time. Shortly after emergence in the West, the first campus of sociology that already takes place in Ottoman's world of thought has been non-academic thinking platforms. The sedentary identity of sociology at academy starts with the Faculty of Istanbul University, Chair of Sociology. The number of sociology departments founded/opened in different periods between 1914-2014 and actively engaged in undergraduate teaching today has been 79.

The purpose of this study will be a trial of periodization of sociology undergraduate teaching being widespread in Turkey and accordingly the history of sociology departments. In this study, a century-old body of sociology teaching in Turkey is evaluated in a chronological order as Establishment Period (1914-1950), Settlement Period (1950-1980), Period of Institutionalization (1980-2000) and Proliferation Period (2000 and later). In this study, the way of maintaining sociology teaching at undergraduate level throughout Turkey since 2014 has also been presented.

Establishment Period (1914-1950): It is the initial stage that Sociology had its place in the university via IUEF Sociology Department identity. Settlement Period (1950-1980): It is characterized by a period that an independent sociology department providing bachelor degree was opened at Hacettepe University in Ankara and sociology tried to take its place in the universities under social sciences. Period of Institutionalization (1980-2000): It is a period between 1980-2000 that sociology undergraduate programs were opened in the universities, especially established in socio-economically developed cities. The number of departments that started education in this period is 25. Proliferation Period (2000 and later): It is a period that sociology departments have spread to all over Turkey, tripled in number when compared to the previous period and ever increased. During this period, it is seen that 52 sociology departments started education at undergraduate level. Sociology has gained a sedentary and widespread characteristic together with the departments opened in the newly established universities in Turkey.

** Assist. Prof., Yüzüncü Yıl University Faculty of Letters Department of Sociology, suatparin@hotmail.com, sparin@yyu.edu.tr.

*** Dr., General Secretary, Eastern Anatolia Development Agency, eydemir@hotmail.com.

Which dynamics come into prominence in the four periods that undergraduate teaching sociology based on? What are the characteristics of the aforementioned historical periods? In order to find answers to these or suchlike questions it had better to look at the period of the entry of sociology in Turkey and especially the developments in the Academy in the post-1980 period.

The entry of sociology in Turkey, the attribution of the meanings to sociological thinking, works and searches show related and connected features with the social developments. During the last periods of the Ottoman Empire when the social unity was deteriorated the solution seeking formed around the question of "How to save state" loaded a function to the sociology in this sense. That sociological studies before academy as from 1890s, and the first sociology departments referred to Ottoman Empire's capital Istanbul have constituted one of the signs of that. Ziya Gökalp's thesis penned in the context of the search for social integration "Turkicize Modernize Islamize" constitutes a powerful representation of the stated works. From this point, until the period of the Republic, sociology served as an instrument so as to sort out the social problems of the period. Again, in this context the attempts to establish the second sociology department in Turkey and also the concentration of sociological studies in Ankara, the capital of the newly founded Republic of Turkey, mean that social and political factors were effective in the teaching of sociology until the 1950s. Opened in 1964, Hacettepe University Department of Sociology could be evaluated in this context. Attendantly, in the period between 1914-1980 both in Istanbul and Ankara, it seems possible to explain the opening of sociology departments with the socio-political conditions of the period.

While, prior to 1980, social and political conditions of the time determine sociology taking a place in academy as a discipline, it can be said that other initiatives come into prominence when it comes to 1980 and later periods. In 1980 and later, it is possible for sociology to mention the impact of two variables related to each other on creating an identity at the undergraduate level in higher education. One of these variables accounts for an increase in number of the universities and the other one is the pressure caused by the number of candidates who applied in order to enter the university.

Prior to 1980, while there were a total of 19 state universities in Turkey (Figure 1), in this period, only two of the undergraduate programs of the Department of Sociology seem to be active. It is clearly seen that 77 sociology departments are active in undergraduate education between 1982-2014, which includes 178 universities consisting of 105 states and 73 foundations. Faculty of Science and Literature or only Faculty of Literature has, without exception, taken place in all the universities established recently. In Faculty of

Science-Literature/Literature, sociology departments have constituted one of the departments which enable it to open with just three lecturers doctorated in sociology departments. When viewed from this aspect, it can easily be maintained that universities increased rapidly after 1980 have had a significant factor for sociology departments in opening and becoming widespread.

In Turkey, it is seen that sociology teaching has been carried out in 79 universities at the level of bachelor degree by 2014. Two important initiatives that reveal the development of sociology graduate programs in university come into prominence. In the process of Foundation (1914-1950) and Settlement (1950-1980) periods starting in 1914 and continuing until 1980s, it is realized that social and political conditions of the time generated a strong background for sociology education. When it comes to the post-1980 period including Institutionalization (1980-2000) and Dissemination (2000 and later) periods, the quantitative growth in higher education and the block that created the number of students who applied for any higher education institution and entered university is regarded as an effective initiate in developing sociology department.

It is understood that overwhelming majority of language of education of undergraduate programs in sociology departments is Turkish; besides, the Bosphorus, the Middle East Technical, Bahcesehir, Istanbul Bilgi, Istanbul, Suleyman Sah, Marmara, Izmir Economy University, Istanbul City, Istanbul Kemerburgaz universities have English whereas Galatasaray University is teaching French.

It is seen that the annual quotas for students in departments of sociology including the formal and open education in Turkey are 13956. This number contains 8.000 for open education students quota while the rest 5.956 is for formal education students quota.

Kaynakça | References

Akşit, B. (1989). *Türkiye’de sosyolojinin yerleşmesi ve uluslararasılaşması. Türkiye’deki ilk sosyoloji bölümünün kuruluşunun 75. yıl dönümü*, Sosyoloji Bölümü, İstanbul Üniversitesi, 9-16 Ekim, İstanbul.

Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (t.y.) Tarihçe, http://sosyoloji.humanity.ankara.edu.tr/?page_id=46.

Arlı, A. ve Bulut, Y. (2008). Türkiye’de sosyolojiyle 100 yıl: Mirası ve bugünü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt:6, Sayı:10, 2008, s. 13-32.

Bulut Y. (2011). Türkiye’de sosyoloji eğitimi, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, 3. Dizi-22. Sayı, s. 1-18.

Çelebi N. (2010). Düünden yarına Türkiye’de sosyoloji. Türk Sosyolojisinde Üç Bilim İnsanı içinde (s. 191-214), Ç. Kovanlıkaya ve E. Çav (Yay. Haz.). İstanbul: Bağlam.

Çelebi, N. (2004). *Sosyoloji ve metodoloji yazıları*, Ankara: Anı.

Coşkun, İ. (1991). Sosyoloji Bölümü’nün tarihine dair. *75. yılında Türkiye’de sosyoloji* içinde (s. 13-23), İ. Coşkun (Ed.), İstanbul: Bağlam.

Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (t.y.). Bölüm tanıtımı, <http://sosyoloji.ege.edu.tr/bolum-tanitimi>.

Günay, D. ve Günay, A. (2011). 1933’den günümüze Türk yükseköğretiminde niceliksel gelişmeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, Cilt: 1, Sayı:1, s. 1-22.

İlyasoğlu, A. (1983). Türkiye’de sosyolojinin gelişmesi ve sosyoloji araştırmaları. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, Cilt: 8 içinde (s. 2164-2174), İstanbul: İletişim.

Kaçmazoğlu, H.B. (1994). 1960 sonrasında Türkiye’de yapılan sosyoloji çalışmalarına genel bir bakış. *Dünyada ve Türkiye’de sosyolojik gelişmeler içinde* (s. 48-56), Ankara: Sosyoloji Derneği.

Kaçmazoğlu, H. B. (2009). Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve Sosyoloji Kürsüsü’nün kuruluşu misyonu ve Ankara ekolünün tasfiyesi. *Türkiye’de toplum bilimlerinin gelişimi-I*, E. Eğribel ve U. Özcan (Ed.). İstanbul: Kitabevi.

Kasapoğlu, A. (1991). *Yükseköğretimde sosyoloji eğitiminin sorunları*, Ankara: Ankara Üniversitesi.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (t.y.). Sosyoloji bölümü, <http://www.metu.edu.tr/tr/basvurular/sosyoloji>.

ÖSYM (t.y.). ÖSYM yerleştirme sonuçları (1980-2013), Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi, <http://www.osym.gov.tr/belge/1-21912/sayisal-bilgiler.html>.

Parin, S. (2008). Sosyolojinin Türkiye serüveninde sosyoloji kongreleri. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt:6, Sayı:11, 2008, s. 691-672.

Parin, S. (2006). XV. Milletlerarası Sosyoloji Kongresi üstüne notlar. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*, 3.Dizi-12.Sayı, 2006, s. 151-161.

Parin, S. (2014). 1990 sonrası Türkiye’de sosyolojik gelişmeler: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyoloji Bölümü’nün kısa tarihi üzerine (1995-2011). *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 26, Bahar, s. 59-75.

Sakarya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü (t.y.). Tarihçe, <http://www.sosyoloji.sakarya.edu.tr/tr/icerik/6923/15579/tarihce>.